

مسیر طی شده برای تدوین سیاست‌های کلی توسعه دریامحور

گزارش کمیسیون زیربنایی و تولیدی

مقدمه

مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجمع در مهرماه ۱۴۰۱ بیان داشتند: «در موضوع سیاست‌های کلی نباید نگاه افراطی یا تفریطی داشت زیرا هم گنجاندن مسائل آرمانی و هر چیز مفید برای کشور به‌عنوان سیاست کلی نادرست است، هم جزئی‌نگری و تعیین بعضی کمیت‌ها و واردشدن در جزئیات اجرایی و تقنینی». همچنین در تعریف صحیح از سیاست‌های کلی، آن را «چهارچوبی روزآمد و جهت‌دهنده به قوانین و امور اجرایی به‌منظور دستیابی به اهداف» خواندند. کمیسیون زیربنایی و تولیدی پس از ابلاغ عنوان جدید «توسعه دریامحور» برای سیاست‌گذاری اقدام به مطالعات گسترده نمود و با استفاده از روش‌های علمی در تدوین سیاست‌های کلی، گام‌هایی برای این کار طراحی کرد. در این گزارش ابتدا مفهوم‌شناسی توسعه دریامحور در ادبیات جهانی و سپس روند اقتصاد آبی در چشم‌انداز جهانی ۲۰۳۰ بیان شده است. در گام بعد مراحل مفهوم‌پردازی توسعه دریامحور مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری و برخی اسناد بالادستی در قالب جدول‌ها و نمودارها مورد تحلیل و بررسی واقع شده است. در ادامه با پیشنهاد ویژه‌ای برای سیاست و انتخاب تعریفی مشخص از آن حوزه‌های اقتصاد دریا مبتنی بر مضامین استخراج‌شده برای ایران ارائه شد. در نهایت با تقسیم‌کار بین کارگروه‌های توسعه دریامحور مجمع تشخیص مصلحت نظام و مشخص نمودن دال‌های مرکزی سیاست‌های کلی توسعه دریامحور، مسیر تدوین سیاست دریایی مشخص شد.

۱- مفهوم‌شناسی در ادبیات جهانی

الف- سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۲

- **اقتصاد دریا^۱**: مجموعه فعالیت‌های اقتصادی صنایع دریایی به انضمام دارایی‌ها، کالاها و خدمات اکوسیستم دریایی. (OECD, 2016) این تعریف بیشتر در میان کشورهای امریکا، ایرلند، چین و هند مورد استفاده است.
- **اقتصاد دریایی^۲**: کلیه فعالیت‌هایی که در محیط دریایی انجام شود و برای تولید کالا و خدمات به منابع دریایی (حیاتی، غیرزنده و...) نیاز داشته باشد یا بر یکی از بخش‌های دریایی متکی باشد. (Stabbings, 2020) این تعریف بیشتر در بین کشورهای فرانسه، انگلیس، استرالیا و نیوزلند رواج دارد.
- **اقتصاد دریانوردی^۳**: کلیه فعالیت‌های اقتصادی بخشی یا فرابخشی مرتبط به اقیانوس‌ها، دریاها و سواحل است. همچنین شامل سایر فعالیت‌های پشتیبانی مستقیم یا واسطه‌ای ضروری در عملکرد این بخش‌های اقتصادی می‌شود. این فعالیت‌های پشتیبانی امکان استقرار در هر محیطی، حتی کشورهای محصور در خشکی را نیز دارند. (Ecorys, 2012) این تعریف که توسط کمیسیون اروپا ارائه شده است، بیشتر در اسپانیا به رسمیت شناخته می‌شود.

شایان‌ذکر است که هیچ تعریف جامع جهانی هنوز در خصوص این موضوع وجود ندارد؛ اگرچه در سال‌های اخیر، تعاریف به هم نزدیک شده‌اند و سه واژه ارائه شده بیشترین استفاده و قرابت مفهومی را دارند و گاه به جای یکدیگر به کار برده می‌شوند.

واژه «دریایی»^۴ به معنای «هر چیزی که در دریا یافت شود یا به وسیله آن تولید شود، گیاهان دریایی، زیست‌شناسی دریا» در مقابل واژه «دریانوردی»^۵ به معنای «فعالیت‌های اقتصادی و نظامی مرتبط با دریا به‌ویژه دریانوردی» قرار دارد.

¹ Ocean Economy

² Marine Economy

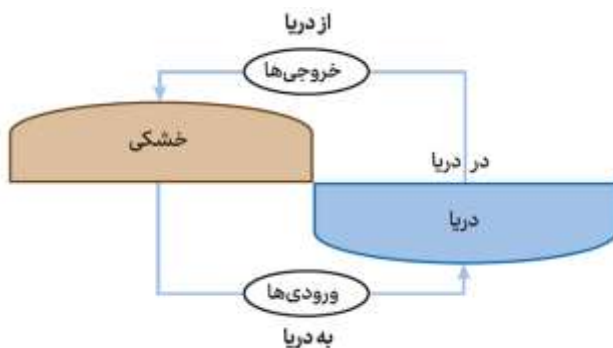
³ Maritime Economy

⁴ Marine

⁵ Maritime

تعریف اقتصاد دریا در کشورهای مختلف

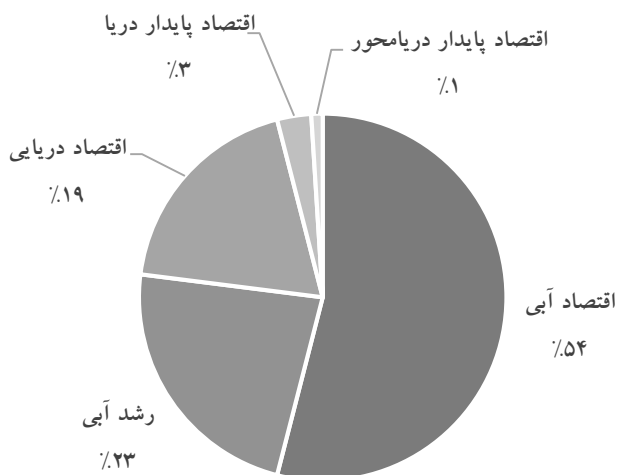
- ژاپن: صنایعی که مطلقاً مسئول توسعه، حفاظت و بهره‌برداری از اقیانوس‌ها هستند.
 - استرالیا: فعالیت‌های دریامحور (۱. آیا منابع اقیانوسی ورودی‌های اصلی هستند؟
۲. آیا دسترسی به دریا عامل مهمی در این فعالیت است؟)
 - امریکا: مجموع فعالیت‌های اقتصادی که عبارت است از: ۱. صنعتی که در همبستگی کامل با فعالیت‌های مرتبط با اقیانوس باشد یا ۲. ارتباط جزئی با اقیانوس داشته و در نواحی ساحلی مستقر باشد.
 - انگلستان: کلیه فعالیت‌هایی که در سطح یا عمق دریا صورت می‌گیرد و تولید کالا و تدارک خدمات مرتبط با این فعالیت‌ها را نیز در برمی‌گیرد.
 - چین: کلیه فعالیت‌های مرتبط با بهره‌برداری، توسعه و حفاظت از منابع دریایی.
 - کانادا: کلیه صنایع مستقر در مرز بین دریا و خشکی به انضمام سایر صنایع وابسته به فعالیت‌های صنایع مذکور.
 - کره جنوبی: کلیه فعالیت‌های اقتصادی که در اقیانوس انجام می‌شود، به انضمام سایر فعالیت‌هایی که کالا یا خدمات به فعالیت‌های اقیانوسی ارائه می‌کنند و از منابع اقیانوسی به‌عنوان ورودی استفاده می‌کنند.
- تعریف برگزیده اقتصاد دریا: فعالیت‌های اقتصادی که در دریا صورت می‌پذیرد، از دریا خروجی گرفته یا کالا و خدمات به دریا عرضه می‌کند.

ب- مفاهیم مرتبط پس از سال ۲۰۱۲

- اقتصاد آبی^۶
- رشد آبی^۷
- اقتصاد پایدار دریامحور^۸
- اقتصاد پایدار دریا^۹

درصد استفاده از اصطلاحات فوق در تعهدات داوطلبانه سازمان ملل و از سوی دولت‌ها، موسسات دانشگاهی، سازمان‌های غیردولتی و... را در نمودار زیر می‌توان مشاهده کرد.

⁶ Blue Economy

⁷ Blue Growth

⁸ Sustainable Ocean-based Economy

⁹ Sustainable Ocean Economy

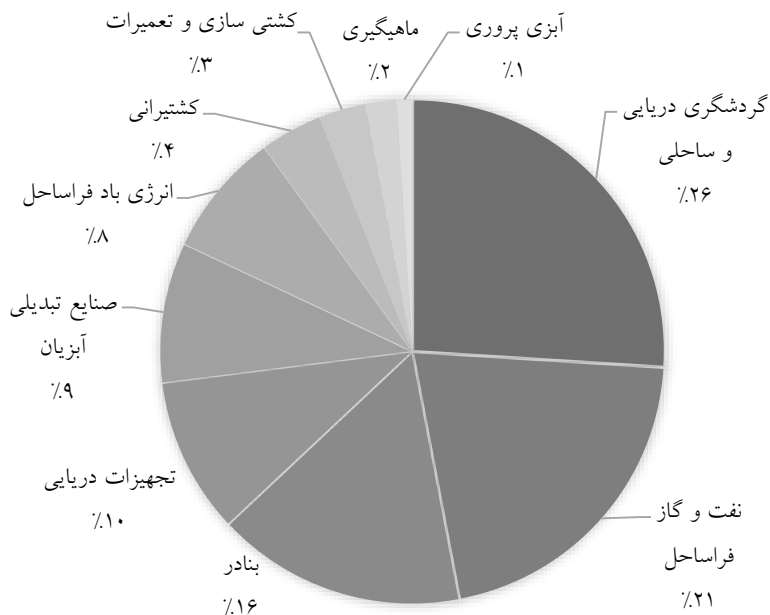
۲- روند اقتصاد آبی در چشم‌انداز جهانی ۲۰۳۰

براساس گزارش‌های بین‌المللی چاپ‌شده در سال‌های مختلف و توسط سازمان‌های مختلف^{۱۰}، می‌توان موارد زیر را به‌عنوان روند و چشم‌انداز جهانی اقتصاد آبی برشمرد:

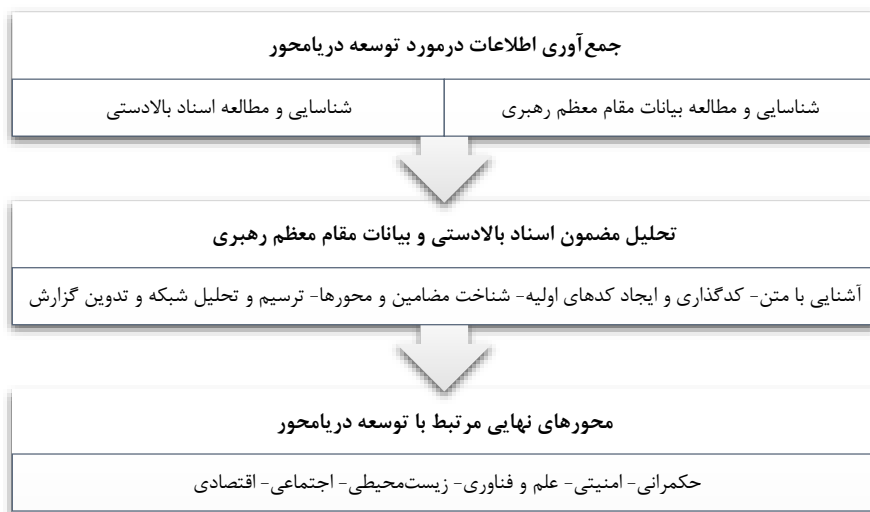
- رشد ۲ برابری گردشگری دریایی و ساحلی
 - رشد ۲ برابری نفت و گاز فراساحل
 - رشد ۲۶ درصدی ارزش‌افزوده نفت و گاز فراساحل
 - رشد ۲,۵ برابری ارزش‌افزوده فعالیت‌های بندری و ۴۳ درصدی کشتیرانی
 - رشد ۷۸ درصدی صنایع ساخت و تعمیر کشتی و تجهیزات دریایی
 - رشد ۴۰ برابری نیروگاه بادی فراساحل
 - رشد ۸۰ برابری ارزش‌افزوده نیروگاه بادی فراساحل
 - رشد ۶,۵ برابری ظرفیت نیروگاهی
 - حفظ سطح فعلی ماهیگیری و رشد ۲ برابری آبی‌پروری
 - رشد ۲ برابری ارزش‌افزوده ماهیگیری صنعتی و ۳ برابری آبی‌پروری و صنایع تبدیلی
- از نظر سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^{۱۱}، اقتصاد آبی در افق ۲۰۳۰ بیش از دو برابر خواهد شد و موارد فوق ۱۰۰ درصد ارزش‌افزوده جهان در ۲۰۳۰ خواهند بود. درصد سهم بخش‌های مختلف از اقتصاد ۳ تریلیون دلاری در ۲۰۳۰ را می‌توان در نمودار زیر مشاهده کرد.

¹⁰ US Dep. Energy, 2021; OECD, 2016 & WWF, 2015

¹¹ OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

۳- مراحل مفهوم‌پردازی توسعه دریامحور مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری و برخی اسناد بالادستی

الف- مفهوم توسعه دریامحور در بیانات مقام معظم رهبری

لیست موارد شناسایی شده و مورد مطالعه واقع شده از بیانات مقام معظم رهبری که متن مفصل آن‌ها در گزارش مجزایی گردآمده، براساس زمان صدور، به صورت زیر است:

۱. دیدار فرماندهان، کارکنان و خانواده‌های ناوگروه ۸۶ نداجا (۱۴۰۲/۰۵/۱۵)

۲. دیدار کارگزاران نظام (۱۴۰۲/۰۱/۱۵)

۳. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش (۱۴۰۱/۰۹/۰۷)

۴. دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت (۱۴۰۱/۰۶/۰۸)

۵. ارتباط تصویری با نمایندگان یازدهمین دوره مجلس (۱۳۹۹/۰۴/۲۲)

۶. ارتباط تصویری با مجموعه‌های تولیدی (۱۳۹۹/۰۲/۱۷)

۷. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش (۱۳۹۷/۰۹/۰۷)

۸. بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی (۱۳۹۶/۰۱/۰۱)

۹. دیدار فرماندهان نداجا (۱۳۹۵/۰۹/۰۷)

۱۰. دیدار معلمان و فرهنگیان (۱۳۹۵/۰۲/۱۳)

۱۱. دیدار فرماندهان نداجا (۱۳۹۴/۰۹/۰۸)

۱۲. دیدار رئیس‌جمهوری ترکمنستان (۱۳۹۴/۰۹/۰۱)

۱۳. دیدار فرماندهان و کارکنان ندسا (۱۳۹۴/۰۷/۱۵)

۱۴. دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی (۱۳۹۴/۰۲/۲۶)

۱۵. دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام (۱۳۹۴/۰۱/۲۰)

۱۶. دیدار مسئولان و فعالان محیط‌زیست، ... (۱۳۹۳/۱۲/۱۷)

۱۷. دیدار مردم آذربایجان (۱۳۹۳/۱۱/۲۹)

۱۸. دیدار فرماندهان نداجا (۱۳۹۳/۰۹/۰۹)

۱۹. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش (۱۳۹۲/۰۹/۰۳)

۲۰. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش (۱۳۹۱/۰۹/۰۷)

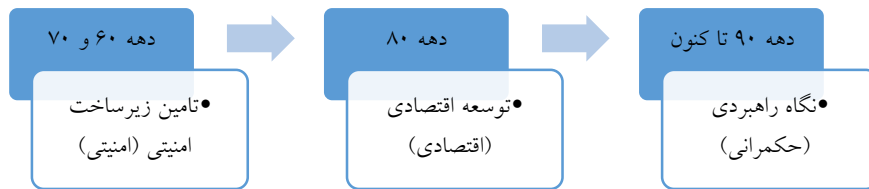
۲۱. دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور (۱۳۹۰/۰۵/۲۶)

۲۲. بیانات در بازدید از قرارگاه مقدم نداجا ناوگان جنوب (۱۳۹۰/۰۵/۰۲)

۲۳. بیانات در پایگاه نیروی دریایی ارتش در بندرعباس (۱۳۹۰/۰۵/۰۱)
۲۴. دیدار فرماندهان و کارکنان نداجا (۱۳۸۹/۰۹/۰۷)
۲۵. دیدار دست‌اندرکاران ساخت ناوشکن جماران (۱۳۸۸/۱۱/۳۰)
۲۶. بیانات در مراسم الحاق ناوشکن جماران - بندرعباس (۱۳۸۸/۱۱/۳۰)
۲۷. دیدار عمومی مردم چالوس و نوشهر (۱۳۸۸/۰۷/۱۵)
۲۸. بیانات در دانشگاه علوم دریایی امام‌خمینی^{ره} نوشهر (۱۳۸۸/۷/۱۴)
۲۹. دیدار فرماندهان و مسئولان آجا (۱۳۸۸/۰۱/۱۶)
۳۰. دیدار فرماندهان و کارکنان نداجا (۱۳۸۷/۰۹/۰۶)
۳۱. دیدار فرمانده نداجا و تقدیم طرح ولایت (۱۳۸۶/۱۲/۱۹)
۳۲. دیدار دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی (۱۳۸۲/۰۲/۲۲)
۳۳. بیانات در بازدید از منطقه سوم دریایی (۱۳۸۱/۱۲/۰۹)
۳۴. دیدار رئیس‌جمهور آذربایجان (۱۳۸۱/۰۲/۱۹)
۳۵. دیدار کارگزاران نظام (۱۳۸۰/۱۲/۲۷)
۳۶. دیدار تعدادی از سران کشورهای عضو اکو (۱۳۷۹/۰۳/۲۱)
۳۷. دیدار جمعی از کارکنان نیروی هوایی ارتش (۱۳۷۸/۱۱/۱۸)
۳۸. بیانات در دانشگاه افسری امام‌علی^{علیه‌السلام} (۱۳۷۸/۰۸/۰۹)
۳۹. دیدار مسئولان اداری و اجرایی استان هرمزگان (۱۳۷۶/۱۲/۰۲)
۴۰. دیدار صیادان و ماهیگیران بندرعباس (۱۳۷۶/۱۱/۲۹)
۴۱. بیانات در اجتماع بزرگ مردم بندرعباس (۱۳۷۶/۱۱/۲۸)
۴۲. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش (۱۳۷۶/۰۹/۰۹)
۴۳. دیدار فرماندهان و جمعی از کارکنان نیروی هوایی ارتش (۱۳۷۵/۱۱/۱۸)
۴۴. بیانات در دانشگاه علوم دریایی امام‌خمینی^{ره} نوشهر (۱۳۷۲/۰۲/۱۸)
۴۵. بیانات در صبحگاه نظامی پایگاه منطقه دوم دریایی نداجا (۱۳۷۰/۱۰/۱۲)
۴۶. بیانات در صبحگاه ناوگان منطقه یکم نداجا (۱۳۶۹/۰۹/۲۴)
۴۷. بیانات در معارفه دریادار شمخانی به‌عنوان فرمانده نداجا (۱۳۶۸/۰۸/۰۹)

جمع‌بندی

در جمع‌بندی و پس از مطالعه متون فوق، کدگذاری و ایجاد کدهای اولیه، شناخت مضامین و محورها و در نهایت ترسیم و تحلیل شبکه مفاهیم، می‌توان سیر تاریخی هدف‌گذاری مفهوم توسعه دریامحور در بیانات مقام معظم رهبری را در نمودار زیر خلاصه نمود:

ب- مطالعات اسناد بالادستی

در این بخش ابتدا لیست اسناد مرتبط با موضوع توسعه دریامحور در جدول زیر درج شده و سپس متون برخی از اسناد موردنظر و مضامین استخراج شده آمده است:

ردیف	تاریخ	عنوان سند بالادستی	مرجع تصویب/ ابلاغ
۱	۱۳۷۹/۱۲/۲۰	سیاست‌های کلی حمل‌ونقل	ابلاغی مقام معظم رهبری
۲	۱۳۷۹/۱۲/۲۰	سیاست‌های کلی انرژی	ابلاغی مقام معظم رهبری
۳	۱۳۸۳/۰۶/۱۱	قانون برنامه چهارم توسعه	مجلس شورای اسلامی
۴	۱۳۸۳/۰۹/۰۴	ضوابط ملی آمایش سرزمین	هیأت وزیران
۵	۱۳۸۹/۱۰/۱۴	سند نقشه جامع علمی کشور	شورای عالی انقلاب فرهنگی
۶	۱۳۸۹/۱۰/۱۵	قانون برنامه پنجم توسعه	مجلس شورای اسلامی
۷	۱۳۹۰/۰۹/۲۱	سیاست‌های کلی آمایش سرزمین	ابلاغی مقام معظم رهبری
۸	۱۳۹۲/۱۱/۲۹	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	ابلاغی مقام معظم رهبری
۹	۱۳۹۴/۰۸/۲۶	سیاست‌های کلی محیط‌زیست	ابلاغی مقام معظم رهبری
۱۰	۱۳۹۴/۱۲/۱۸	سند جامع توسعه دانش‌بنیان دریایی کشور	مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی (علم ابلاغ)
۱۱	۱۳۹۶/۰۱/۱۶	قانون برنامه ششم توسعه	مجلس شورای اسلامی
۱۲	۱۳۹۷/۱۱/۲۲	بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	ابلاغی مقام معظم رهبری
۱۳	۱۴۰۰/۱۲/۰۸	سند تحول دولت سیزدهم	رئیس‌جمهور
۱۴	۱۴۰۱/۰۶/۲۰	سیاست‌های کلی برنامه هفتم	ابلاغی مقام معظم رهبری

متن برخی اسناد بالادستی مرتبط

۱. سیاست‌های کلی برنامه هفتم

بند ۶: تامین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل، همراه با حفظ و ارتقای ذخایر ژنتیکی و منابع آبی و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی. اصلاح الگوی کشت با توجه به مزیت‌های منطقه‌ای و منابع آبی و با اولویت‌بخشی به تولید کالاهای راهبردی کشاورزی.

بند ۷: استقرار نظام مدیریت یکپارچه منابع آب کشور و افزایش بهره‌وری حدود پنج‌درصدی آب کشاورزی. کنترل و مدیریت آب‌های سطحی و افزایش منابع زیرزمینی آب از طریق آبخیزداری و آبخوان‌داری. برنامه‌ریزی برای دستیابی به سایر آب‌ها و بازچرخانی آب‌های صنعتی و پساب.

بند ۸: افزایش حداکثری تولید نفت خام و گاز طبیعی در میدان‌های مشترک. افزایش ضریب بازیافت در میدان‌های مستقل. افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز.

بند ۱۰: فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیایی - سیاسی و تبدیل جمهوری اسلامی ایران به مرکز مبادلات و خدمات تجاری، انرژی، ارتباطات و حمل‌ونقل با روان‌سازی مقررات و ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم.

بند ۱۱: تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت‌های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی.

بند ۱۷: توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع دستی.

بند ۲۰: افزایش شتاب پیشرفت و نوآوری علمی و فناوری و تجاری‌سازی آن‌ها به‌ویژه در حوزه‌های اطلاعات و ارتباطات و زیست‌فناوری و ریزفناوری و انرژی‌های نو و تجدیدپذیر.

بند ۲۳: تقویت بنیه دفاعی به منظور ارتقای بازدارندگی و اکتساب فناوری‌های اقتدارآفرین مورد نیاز صنایع دفاعی و امنیتی با تاکید بر خودکفایی کشور در سامانه‌ها، تجهیزات و خدمات اولویت‌دار با تخصیص حداقل ۵ درصد بودجه عمومی کشور.

مضامین

- تامین امنیت غذایی / حفظ و ارتقای ذخایر ژنتیکی و منابع آبی
- استقرار نظام مدیریت یکپارچه منابع آب کشور
- افزایش حداکثری تولید نفت و گاز/ افزایش ضریب بازیافت در میدان‌های مستقل
- فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیایی - سیاسی
- تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین
- گردشگری دریایی با محوریت جزایر جنوبی
- لزوم توجه ویژه به زیست‌فناوری دریایی
- تقویت صنایع دریایی با رویکرد دفاعی

۲. بیانیه گام دوم انقلاب

فرصت‌های مادی کشور فهرستی طولانی را تشکیل می‌دهد. ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، دارای ۷ درصد ذخایر معدنی جهان است: منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنایی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۶۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریایی طولانی، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع، بخش‌هایی از ظرفیت‌های کشور است؛ بسیاری از ظرفیت‌ها دست‌نخورده مانده است.

مضامین

- موقعیت جغرافیایی (حمل و نقل و ترانزیت)
- سواحل دریایی طولانی

۳. قانون برنامه ششم توسعه (۱۴۰۱-۱۳۹۶)

ماده ۵۱- با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی در راستای مردمی شدن اقتصاد و گسترش زیرساخت‌های مورد نیاز برای خدمات تجاری خارجی و افزایش عبور (ترانزیت) و حل مشکلات حمل‌ونقل:

الف- به سازمان بنادر و دریانوردی و شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران اجازه داده می‌شود با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ و الحاقات بعدی آن نسبت به مشارکت با شرکت‌های معتبر بین‌المللی (داخلی و خارجی)، برای تشکیل شرکت‌هایی جهت سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری از بنادر اصلی با کارکرد بین‌المللی و فرودگاهی به‌استثنای خدمات کمک‌ناوبری و نشست و برخاست هواپیما اقدام نماید. سهم شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران و سازمان بنادر و دریانوردی و بخش خصوصی داخلی حداقل پنج‌ه‌ویک درصد (۵۱٪) خواهد بود.

ب- به سازمان بنادر و دریانوردی اجازه داده می‌شود با حفظ وظایف حاکمیتی از طریق ارائه حمایت و مشوق‌های لازم، نسبت به واگذاری حق بهره‌برداری و مدیریت بنادر کوچک و محلی، اعطای مجوز احداث بنادر کوچک جدید به اشخاص حقوقی حرفه‌ای و معتبر غیردولتی با رعایت قوانین و مقررات داخلی و بین‌المللی و اصول رقابتی اقدام نماید.

ماده ۳۱: ذ- حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی مانند کارخانه‌های خوراک دام، طیور و آبزیان و صنایع بسته‌بندی محصولات کشاورزی با توجه به مزیت‌های طبیعی، نسبی و رقابتی این صنایع

ماده ۳۳: الف- ایجاد زمینه گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش، صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری محصولات اساسی کشاورزی در قطب‌های تولیدی، سردخانه و انبارهای فنی چندمنظوره

ماده ۳۵: ج- ایجاد زیرساخت مورد نیاز برای پرورش ۲۰۰ هزار تن ماهی در قفس تا پایان اجرای قانون برنامه و توسعه فعالیت‌های شیلاتی و ایجاد تاسیسات زیربنایی در سواحل کشور

ماده ۳۶: الف- دولت مکلف است اقدامات لازم را با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی در جهت اصلاح نظام بهره‌برداری آب آشامیدنی، بهره‌وری استحصال و بهره‌وری مصرف آن را حداقل معادل سی درصد (۳۰٪) ارتقا دهد و نیز حداقل سی درصد (۳۰٪) آب آشامیدنی مناطق جنوبی کشور را از طریق شیرین کردن آب دریا تا پایان اجرای قانون برنامه تامین نماید.

ماده ۳۸: ث- نظارت بر اجرای طرح‌های جامع مدیریت پسماند به‌ویژه در سواحل دریاها، رودخانه‌ها، جنگل‌ها و دشت‌های حاشیه تالاب‌ها و مدیریت سالانه حداقل بیست درصد (۲۰٪) از حجم پسماندهای موجود با روش مناسب

ماده ۴۶: ج- دولت با همکاری سایر قوا مکلف است به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی و اقدام نماید که ورود کالای قاچاق در طول سال‌های اجرای قانون برنامه، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) کاهش یابد... مبادی ورودی غیرمجاز زمینی و دریایی که خارج از کنترل گمرک است جلوگیری به عمل آورده و...

خ- دولت مکلف است در راستای تقویت صادرات غیرنفتی و حمایت موثر از فعالیت صنایع کوچک و متوسط دریایی کشور و توسعه فعالیت‌های معدنی، حمایت لازم را از صندوق ضمانت صادرات ایران، صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک، تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک، بیمه فعالیت‌های معدنی و صنایع دریایی در طی سال‌های اجرای قانون برنامه به عمل آورد.

ماده ۴۸: ب- به‌منظور افزایش خدمات سوخت‌رسانی به کشتی‌ها (بانکرینگ) و خدمات جانبی آن در خلیج فارس و دریای عمان ضمن انجام حمایت‌های لازم از بخش غیردولتی در خرید شناورهای مخصوص، قیمت‌گذاری فرآورده، شرایط، تسهیلات،

مشوق‌ها و صدور مجوزهای مورد نیاز برای توسعه صنعت سوخت‌رسانی به کشتی‌ها را به‌نحوی انجام دهد که ضمن رشد حداقل ده‌درصد (۱۰٪) سالانه، سهم کشور از بازار سوخت‌رسانی به کشتی‌ها در منطقه خلیج فارس و دریای عمان در پایان برنامه حداقل به پنجاه‌درصد (۵۰٪) برسد.

ماده ۱۰۶: ب- ۱-۱۱: توسعه ناوگان نیروی دریایی با تجهیز به شناورهای سطحی، زیرسطحی سنگین، یگان‌های پروازی دریایی و تسلیح آن‌ها به سامانه‌های کشف، شناسایی و ردگیری و کنترل آتش و سلاح‌های پیشرفته و به‌روز و کارآمد.

ماده ۱۱۱: الف- استقرار و احداث زیرساخت‌های نظامی، فرهنگی، رفاهی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در سواحل مکران.

مضامین

- مردمی‌شدن اقتصاد
- افزایش ترانزیت، گسترش زیرساخت‌ها
- ارائه حمایت‌ها و مشوق‌های لازم نسبت به واگذاری حق بهره‌برداری یا مدیریت بنادر کوچک و محلی و نیز اعطای مجوز احداث بنادر جدید به اشخاص حقوقی حرفه‌ای و معتبر غیردولتی
- افزایش ظرفیت‌های تولید و صادرات شیلات
- گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش صنایع مرتبط با شیلات
- رشد ۲۰ درصدی صیادی آب‌های جنوب در طول سال‌های برنامه
- رشد ۷۰ درصدی آبریز پروری در طول سال‌های برنامه
- زیرساخت پرورش آبزیان
- شیرین‌سازی آب دریا (۳۰ درصد آب شرب مناطق جنوبی کشور)
- طرح مدیریت پسماند سواحل دریاها
- جلوگیری از قاچاق دریایی
- حمایت از صادرات و فعالیت صنایع دریایی
- بانکرینگ و خدمات جانبی (۵۰ درصد از سهم منطقه)
- توسعه ناوگان نظامی و زیرساخت‌های سواحل مکران

۴. ضوابط ملی آمایش سرزمین

ماده ۱۰: الف ۲- تقویت مراکز جمعیتی حاشیه سواحل دریای عمان، خلیج فارس و شرق کشور به منظور ایجاد مجموعه‌ای از مراکز گسترش توسعه در این مناطق، با توجه به چشم‌انداز بهره‌برداری از منابع انرژی حوزه جنوب، ذخایر معدنی دشت‌های مرکزی و جنوبی سرزمین، شیلات و صنایع دریایی و توان این مناطق از دیدگاه ترانزیتی بازرگانی و گردشگری.

ماده ۱۰: الف ۳- تعیین و تجهیز نقاطی در نواحی دورافتاده و حاشیه‌ای در سواحل جنوب (به‌ویژه دریای عمان) در راستای تسریع و بسط توسعه در این نواحی، با هدف ایجاد تحرک در شبکه‌های ترانزیتی نواحی شرقی و جنوبی کشور.

مضامین

- تقویت مراکز جمعیتی حاشیه سواحل
- ایجاد مجموعه‌ای از مراکز گسترش توسعه
- تعیین و تجهیز نقاطی در نواحی دورافتاده و حاشیه‌ای در سواحل جنوب
- ایجاد تحرک در شبکه‌های ترانزیتی

۵. قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰)

ماده ۱۹۵: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح موظف است به منظور ارتقای توانمندی‌های دفاعی، قدرت بازدارندگی و دفاع از حاکمیت و تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله موثر با تهدیدهای خارجی اقدامات زیر را انجام دهد: ۱- ارتقای کمی و کیفی سامانه پدافند هوایی کشور و ایجاد هماهنگی تحت نظر قرارگاه پدافند هوایی حضرت خاتم‌الانبیاء ص، ۲- تقویت حضور و ارتقای زیرساخت‌ها به منظور گسترش حوزه و استقرار موثرتر در حوزه‌های آبی کشور و حفاظت از خطوط دریایی کشور با تاکید بر آب‌های آزاد و تکمیل سازمان ناوگان جنوب.

ماده ۱۶۵: به منظور ارتقای رقابت‌پذیری خدمات حمل‌ونقل دریایی کشور شورای عالی سازمان بنادر و دریانوردی مجاز است نسبت به تدوین نظام انعطاف‌پذیر

تعرفه‌گذاری خدمات دریایی و بندری متناسب با شرایط عرضه و تقاضا برای طرح و تصویب در شورای اقتصاد اقدام نماید.

مضامین

- ارتقای توانمندی‌های دفاعی
- قدرت بازدارندگی
- دفاع از حاکمیت و تمامیت ارضی، حفظ منافع و امنیت ملی
- مقابله موثر با تهدیدهای خارجی
- ارتقای کمی و کیفی سامانه پدافند هوایی کشور
- تقویت حضور دریا ر و ارتقای زیرساخت‌ها
- حفاظت از خطوط دریایی کشور با تاکید بر آب‌های آزاد و تکمیل سازمان ناوگان جنوب
- رقابت‌پذیری خدمات حمل‌ونقل دریایی کشور
- تدوین نظام انعطاف‌پذیر تعرفه‌گذاری خدمات دریایی و بندری

۶. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

بند ۱۴: افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تاکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، به‌ویژه در میدان‌های مشترک.

مضامین

- نفت و گاز فراساحل

۷. قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۸-۱۳۸۴)

ماده ۲۸: با لحاظ حاکمیت و انحصار دولت بر امور هوانوردی و حمل‌ونقل هوایی شامل ناوبری، نشست و برخاست و پیش‌بینی تمهیدات مناسب برای جلوگیری از انحصار در بخش غیردولتی و تضمین استمرار ارائه خدمات، دولت مجاز است سهام شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران را به‌نحوی که حداقل پنجاه‌ویک درصد (۵۱٪) آن در مالکیت دولت باقی بماند و سهام شرکت ایران ایرتور را به بخش غیردولتی واگذار نماید. ۱- تجهیز و

نوسازی بنادر تجاری کشور و اصلاح مدیریت بهره‌برداری آن‌ها به نحوی که تا پایان برنامه چهارم توسعه، ظرفیت تخلیه و بارگیری بنادر تجاری حداقل به یک صد و ده میلیون تن برسد.

۲- نوسازی ناوگان حمل و نقل دریایی با استفاده از وجوه اداره شده.

مضامین

- جلوگیری از انحصار در بخش غیردولتی و تضمین استمرار ارائه خدمات
- تجهیز و نوسازی بنادر تجاری کشور
- ظرفیت تخلیه و بارگیری بنادر تجاری حداقل به یک صد و ده میلیون تن برسد.
- نوسازی ناوگان حمل و نقل دریایی

ماده ۶۸: الف- دولت موظف است طرح حفاظت، احیا، بازسازی ذخایر و رفع آلودگی و شیوه‌های بهره‌برداری پایدار از محیط‌های دریایی کشور تا پایان سال اول برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را تهیه و به مرحله اجرا گذارد. ب- به دولت اجازه داده می‌شود با رعایت اصول (۷۲) و (۸۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برای تقلیل آلاینده‌های وارد به محیط‌زیست و تخریب آن، «صندوق ملی محیط‌زیست» وابسته به سازمان حفاظت محیط‌زیست را تاسیس کند. منابع مورد نیاز صندوق یادشده برای انجام فعالیت‌های مذکور از طریق کمک‌های بخش غیردولتی داخلی و خارجی تامین می‌شود. اساسنامه صندوق ملی محیط‌زیست به‌طور مشترک توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید. ج- وزارت جهاد کشاورزی موظف است به‌منظور تعیین تکلیف نهایی و تثبیت مالکیت دولت بر عرصه‌های منابع ملی و دولتی تا پایان برنامه چهارم نسبت به اتمام عملیات ممیزی و تفکیک منابع ملی و دولتی از مستثنیات و اشخاص اقدام کند. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور باید تا صدور اسناد، نقشه‌های اراضی منابع ملی و دولتی را به‌عنوان اسناد رسمی پذیرفته و آن‌ها را ملاک عمل قرار دهد.

ماده ۶۳: دولت موظف است حداکثر تا پایان سال اول برنامه چهارم، به منظور ساماندهی و جلوگیری از آلودگی و تخریب سواحل، با اولویت دریای خزر، طرح جامع ساماندهی سواحل که متضمن اقدام‌های ضروری همچون تعیین و آزادسازی حریم، استقرار مدیریت یکپارچه سواحل، ضوابط و استانداردهای زیست‌محیطی و دریانوردی، صیادی و آبی‌پروری، بازبینی و اصلاح و تکمیل قوانین و مقررات را همراه با تعیین مسئولیت دستگاه‌های ذی‌ربط در زمینه سیاست‌گذاری اجرا و نظارت تدوین نماید.

مضامین

- بهره‌برداری پایدار از محیط‌های دریایی
- تاسیس صندوق ملی محیط‌زیست
- تفکیک منابع ملی و دولتی از مستثنیات و اشخاص
- ساماندهی و جلوگیری از آلودگی و تخریب سواحل
- استقرار مدیریت یکپارچه سواحل
- تصویب طرح جامع ساماندهی سواحل

ماده ۳۴: دولت موظف است به منظور تسهیل تجارت و حمل‌ونقل، استقرار صنایع دریایی، گسترش گردشگری، کمک به بهره‌برداری پایدار منابع شیلاتی و استفاده بهینه از این مناطق، برای توسعه فعالیت‌های تولیدی و خدمات دریایی، با حفظ امور سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت برای خود، ضمن واگذاری رقابتی امور تصدی به بخش‌های غیردولتی در مناطق ساحلی و دریاها، با انجام مطالعات تطبیقی در قوانین، مقررات، آئین‌نامه‌ها، اساسنامه‌ها و شرح وظایف دستگاه‌های اجرایی مرتبط با فعالیت‌های دریایی، لوایح مورد نیاز برای توسعه فعالیت‌های دریایی را با اصلاح قوانین مرتبط و حذف وظایف موازی، مشابه و متضاد و تجمیع وظایف همگن و متجانس هریک از دستگاه‌ها، تفکیک کامل وظایف دستگاه‌ها برای اعمال حاکمیت و براساس محورهای زیر تهیه و برای تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید:

- الف- یکسان‌سازی تعاریف و اصطلاحات قانونی (با ملاحظه تعاریف و اصطلاحات بین‌المللی) کنوانسیون‌های بین‌المللی که ایران عضو آن‌ها است.
- ب- برقراری امنیت و تامین نظم، تعیین مقررات حقوقی و رویه‌های قضایی.
- ج- انجام کلیه امور تجاری از طریق بنادر و اسکله‌های تجاری و گمرکات رسمی.
- د- ایمنی در دریا، بیمه‌های دریایی و امداد و نجات در دریا.
- ه- حفاظت از محیط‌زیست و تعیین حریم‌ها و پهنه‌بندی نواحی ساحلی و آب‌های داخلی و بین‌المللی.
- و- بهره‌برداری پایدار از نواحی ساحلی، دریایی، حمایت از ناوگان‌های جمهوری اسلامی ایران براساس قواعد بین‌المللی و حمایت از سرمایه‌گذاری‌ها در فعالیت‌های اقتصادی، نظیر حمل‌ونقل دریایی، منابع تجدیدناپذیر دریایی (نفت و گاز، معادن و...)، منابع تجدیدپذیر دریایی (آبزیان و...)، گردشگری دریایی، خدمات پشتیبانی و صنعتی دریایی.
- ز- آموزش‌های علمی، مهندسی، مدیریت، حقوقی و مهارت‌های تخصصی دریایی و دریانوردی.
- ح- تحقیقات دریایی، ثبت پایش اطلاعات اقیانوس‌شناسی و فناوری اطلاعات و ارتباطات دریایی.
- ط- حمایت از ناوگان ملی براساس قواعد بین‌المللی.
- ی- فراهم کردن امکانات و زیرساخت‌های لازم برای گسترش فعالیت‌های ماهیگیری از جمله توسعه، تجهیز، نگهداری و بهسازی بنادر صیادی.
- ک- سازمان‌دهی و تجهیز مراکز تخلیه صید کوچک و ارتقای بهره‌وری بنادر ماهیگیری با رویکرد بهبود کیفیت، افزایش ارزش افزوده صید و گسترش مشارکت بخش غیردولتی.

مضامین

- توسعه فعالیت‌های تولیدی و خدمات دریایی
- برقراری امنیت و تامین نظم
- حفاظت از محیط‌زیست
- بهره‌برداری پایدار و تحقیقات دریایی
- فراهم کردن امکانات و زیرساخت‌های لازم برای گسترش فعالیت‌های ماهیگیری
- ارتقای بهره‌وری بنادر ماهیگیری با رویکرد بهبود کیفیت، افزایش ارزش افزوده صید و گسترش مشارکت بخش غیردولتی.

۴- انتخاب واژه برای سیاست و انتخاب تعریف

براساس مطالعات جهانی که در بند یک این گزارش به آن اشاره شد، واژگان موجود در این زمینه عبارت‌اند از: اقتصاد دریا، پیشرفت دریاپایه، توسعه دریامحور، اقتصاد دریامحور، اقتصاد دریاپایه. لذا واژگان پیشنهادی این گزارش، برای ادبیات حکمرانی: «توسعه دریامحور» یا «پیشرفت دریاپایه» یا «پیشرفت دریایی» است و برای ادبیات اقتصادی نیز عبارت «اقتصاد دریا» پیشنهاد می‌شود.

واژه مصوب: با توجه به توضیحات ارائه‌شده در گزارش «مفهوم‌شناسی، توسعه دریامحور» (ارائه قبلی) اشاره شد که واژه‌های توسعه و محور (حتی پایه) با توجه به معانی و تعاریف، القاکننده اهمیت و پیشران بودن این موضوع در ادبیات توسعه اقتصادی هستند. به همین دلیل پیشنهاد می‌شود با توجه به ادبیات جهانی از عبارت «اقتصاد دریا» به‌عنوان معادل استفاده شود با تعریف برگزیده: «مجموع فعالیت‌های اقتصادی دریایی به انضمام دارایی‌ها، کالاها و خدمات زیست‌بوم‌های دریایی»^{۱۲}

^{۱۲} معادل تمامی عناوین ادبیات جهانی در این موضوع نظیر: «Ocean Economy»، «Marine Economy» و

۵- حوزه‌های اقتصاد دریا

در دهه‌های اخیر، کشورها به‌سوی ایجاد و هماهنگی در استفاده از طبقه‌بندی برای مراودات تجاری خود حرکت کرده‌اند تا دیگران بتوانند از داشته‌هایشان به‌آسانی و به‌سرعت بهره‌برند. شورای اجتماعی اقتصادی سازمان ملل با توجه به ضرورت مقایسه آمارهای اقتصادی، متن اولیه طبقه‌بندی استاندارد رشته فعالیت‌های اقتصادی را پذیرفت و از همگان خواست که به همین روش طبقه‌بندی، اطلاعاتشان را ارائه دهند و کد^{۱۳} ISIC را به‌عنوان طبقه‌بندی اصلی لحاظ کنند. می‌توان گفت تمام واحدهای مختلف سازمان ملل از این طبقه‌بندی برای آمار خود استفاده کرده‌اند و بسیار در جهت آمارگیری و طبقه‌بندی و فهم کلی اقتصاد در سطح جهانی کارآمد بوده است. حوزه‌های اصلی اقتصاد دریا با کد طبقه‌بندی صنایع توسط برخی نهادها و مناطق، عبارت است از:

الف- سازمان ملل (۲۰۲۰)^{۱۴}

انرژی		خدمات		کالا	
کد	بخش	کد	بخش	کد	بخش
M	انرژی دریایی و انرژی تجدیدپذیر	G	گردشگری دریایی و ساحلی	A	ماهگیری
		H	تجارت و خدمات شیلات	B	آبزی‌پروری و پرورش ماهی مولد
		I	حمل‌ونقل دریایی و خدمات وابسته	C	فرآوری آبزیان و غذای دریایی
		J	خدمات بندری، خدمات لجستیک و خدمات زیرساختی	D	معادن دریایی
		K	خدمات محیط‌زیستی دریایی و ساحلی	E	کشتی، تجهیزات بندری و قطعات وابسته

¹³ International Standard Industrial Classification

¹⁴ SOEC:Sustainable Ocean-based Economies Classification (of UNCTAD)

ب- اتحادیه اروپا (۲۰۱۶)^{۱۵}

صنایع نوظهور	صنایع اولیه و اساسی	
	زیربخش	بخش
سایر انرژی‌های تجدیدپذیر	تولیدات اصلی	منابع زنده
زیست‌فناوری دریایی	فرآوری تولیدات آبزیان	
شیرین‌سازی آب دریا	توزیع فرآورده‌های آبزیان	
امنیت، نظارت و دفاع دریایی	نفت و گاز	منابع غیرزنده
پژوهش و نوآوری	سایر مواد معدنی	
کابل دریایی	فعالیت‌های پشتیبان	
ربات‌های زیرسطحی	انرژی بادی فراساحل	انرژی تجدیدپذیر
	حمل بار و انبارداری	فعالیت‌های بندری
	پروژه‌های بندرسازی و سازه‌های آبی	
	کشتی‌سازی	صنعت ساخت و تعمیر کشتی
	تجهیزات و ماشین‌آلات	
	حمل و نقل مسافر	حمل و نقل دریایی
	حمل و نقل بار	
	خدمات حمل و نقل	
	اقامت	گردشگری ساحلی
	حمل و نقل	
	سایر مصارف هزینه‌ای	

¹⁵ Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE)

ج - امریکای شمالی (۲۰۱۲) ۱۶

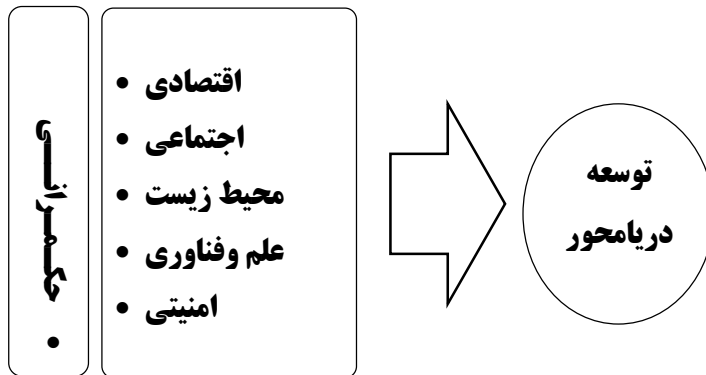
زیربخش	بخش	صنعت
پرورش ماهی‌ها	آبزی‌پروری و پرورش ماهی مولد	منابع زنده
پرورش نرم‌تنان و سخت‌پوستان (صدف‌دار)		
سایر آبزی‌پروری‌ها		
صید ماهی	ماهگیری	
صید نرم‌تنان و سخت‌پوستان (صدف‌دار)		
صید سایر ماهی‌ها		
آماده‌سازی و بسته‌بندی غذای دریایی	صنایع تبدیلی آبزیان	
بازار ماهی و غذای دریایی	بازار غذای دریایی	
بازرگانی عمده ماهی و غذای دریایی		
در دریای آزاد	حمل کالا	حمل و نقل دریایی
در نواحی ساحلی و دریاچه‌های قابل کشتیرانی		
در دریای آزاد	حمل و نقل مسافر	
در نواحی ساحلی و دریاچه‌های قابل کشتیرانی		
خدمات لنگرگاه و بنادر	خدمات حمل و نقل دریایی	
جابه‌جایی بار		
خدمات ناوبری به کشتیرانی‌ها		
سایر خدمات پشتیبانی حمل و نقل آبی	تجهیزات جست‌وجو و ناوبری	
جست‌وجو، کشف، ناوبری، هدایت، سامانه‌های هوایی و دریایی و تولید ابزار دقیق		
انبارداری کالای عمومی	انبارداری	
انبارداری کالای سردخانه‌ای		
انبارداری محصولات کشاورزی (نظیر سیلوها)		

صنعت	بخش	زیربخش	
منابع معدنی فراساحل (منابع غیرزنده)	سنگ‌آهک، شن و ماسه	شن و ماسه ساختمانی (ساخت)	
		شن و ماسه صنعتی	
	اکتشاف و تولید نفت و گاز	استخراج نفت خام و گاز طبیعی	
		استخراج گاز طبیعی مایع	
		حفاری چاه‌های نفت و گاز	
		فعالیت‌های پشتیبان عملیات نفت و گاز	
		اکتشاف ژئوفیزیکی و خدمات نقشه برداری	
گردشگری و تفریحات	خدمات شناور	معامله‌گر شناور (شناور تفریحی و قایق)	
	خدمات پذیرایی	رستوران‌های با خدمات کامل	
		غذاخوری‌های با خدمات محدود	
		پذیرایی خویش‌یار (کافه‌تربا)	
		اغذیه و نوشیدنی فروشی	
	خدمات اقامتی	هتل و مسافرخانه	
		مهمان‌سرا (صبحانه و تخت)	
	مارینا	مارینا	
	کمپ‌ها	پارک کاروانی و کمپ‌های تفریحی	
	تورهای آبی	گردشگری طبیعت و اماکن دیدنی (آبی)	
	کالای ورزشی	تولید کالای ورزشی	
	خدمات تفریحی	گردشگری طبیعت و اماکن دیدنی (سایر)	آموزش ورزشی و تفریحات
			اجاره لوازم تفریحی
			خدمات تفریحی طبقه‌بندی نشده
		باغ‌وحش و آبی‌دان	باغ‌وحش و باغ گیاه‌شناسی
			پارک‌های طبیعی و سایر نهادهای مشابه
	ساخت	ساخت‌وساز دریاپایه	ساخت سایر سازه‌های سنگین و عمرانی
	کشتی‌سازی	تعمیر و ساخت	تعمیر و ساخت شناورهای کوچک (قایق)
			تعمیر و ساخت کشتی

د- موسسه همکاری و توسعه اقتصادی (OECD-۲۰۱۶)

صنایع نوظهور	صنایع اولیه و اساسی
آبزی‌پروری	ماهیگیری
نفت و گاز آب‌های عمیق و خیلی عمیق	صنایع تبدیلی آبزیان و غذای دریایی
انرژی بادی فراساحل	کشتیرانی
انرژی تجدیدپذیر دریایی	بنادر
معادن دریایی	صنعت ساخت و تعمیر کشتی
نظارت و ایمنی دریایی	نفت و گاز فراساحل (آب‌های کم‌عمق)
زیست‌فناوری دریایی	ساخت (سازه) و تولید دریایی
خدمات و کالاهای دریایی با فناوری بالا	گردشگری ساحلی و دریایی
	خدمات مربوط به کسب‌وکار دریایی
	تحقیق، پژوهش و آموزش دریایی
	لایروبی

۶- حوزه‌های اقتصاد دریا مبتنی بر مضامین استخراج شده برای ایران

• حکمرانی

۱. باز معماری نظام ملی حکمرانی حوزه دریایی
۲. کمیته ملی دیپلماسی دریایی
۳. برنامه‌ریزی فضایی دریا^{۱۷}
۴. حساب ملی داده‌های توسعه دریامحور
۵. مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی^{۱۸}
۶. واگذاری کلیه امور و فعالیت‌های تصدی‌گری دریایی به نهادهای غیردولتی

• اقتصادی

۱. افزایش آبی‌پروری
۲. تقویت و توسعه صنایع دریایی (با محوریت بانکرینگ، تعمیرات، ساخت شناورهای خدماتی و بازیافت کشتی)
۳. توسعه گردشگری دریایی
۴. تنوع‌بخشی به سبد تولید انرژی با محوریت انرژی‌های تجدیدپذیر دریایی
۵. رشد صنعت حمل‌ونقل با محوریت اتصال به کریدورهای کمربند- راه و شمال- جنوب
۶. افزایش ظرفیت تولید آب شیرین کشور از طریق دریا

• اجتماعی

۱. افزایش جمعیت‌پذیری مناطق ساحلی
۲. ارتقای مهارت منابع انسانی در حوزه دریا با محوریت جوامع ساحلی
۳. حفظ حقوق و فرهنگ جوامع محلی
۴. اشتغال‌زایی به‌واسطه حمایت از کسب‌وکارهای محلی

¹⁷ MSP: Marine Spatial Planning

¹⁸ ICZM: Integrated Coastal Zone Management

● محیط‌زیست

۱. کاهش آلودگی دریایی به‌ویژه آلودگی‌های ناشی از فعالیت‌های ساحلی و آلودگی مواد مغذی
۲. پایش مستمر زیست‌بوم دریا
۳. افزایش سطح مناطق حفاظت‌شده دریایی
۴. حفظ و ارتقای ذخایر ژنتیکی منابع دریایی و آبزیان

● علم و فناوری

۱. جایگاه شایسته در منطقه در حوزه علوم و فنون دریایی
۲. درصد حداکثری تامین داخلی مواد و تجهیزات راهبردی شناورها و سکوها دریایی
۳. زیست‌فناوری دریا
۴. فناوری‌های زیرسطحی

● امنیت

۱. حفظ اقتدار و امنیت کشور با حضور در آب‌های بین‌المللی و پاسخ به تهدیدهای متقابل
۲. لزوم نگاه راهبردی به دریاها با توجه به شرایط حساس منطقه
۳. حفاظت از خطوط تجارت دریایی کشور با تاکید بر آب‌های آزاد و تکمیل سازمان ناوگان جنوب
۴. تقویت بنیه دفاعی به‌منظور ارتقای بازدارندگی

۷- تقسیم کار بین کارگروه‌های توسعه دریامحور مجمع تشخیص مصلحت نظام

کارگروه متناظر	موضوع
فرماندهی نیروی راهبردی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران	نظامی، انتظامی و امنیتی
معاونت حقوقی و بین‌الملل وزارت امور خارجه	حقوقی و سیاسی
امور عمومی، قضایی، امنیتی سازمان برنامه‌وبودجه	اقتصادی مدیریتی
مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری	صنایع و فناوری
دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی و سازمان تبلیغات اسلامی	فرهنگی و اجتماعی

روش‌شناسی روند کار در کارگروه‌ها

در این روش‌شناسی، رویکرد بالا به پایین به معنای در دستور کار قرار دادن اندیشه ابلاغی مقام معظم رهبری، مطالعه و شناخت کشورهای مختلف، حوزه‌های راهبردی، ابعاد و مولفه‌ها و مقایسه تطبیقی آن با ایران است. در رویکرد پایین به بالا نیز به بررسی مسائل موجود در توسعه دریامحور و مطالعه برنامه‌ها و اقدامات دستگاه‌های مختلف جهت ارزیابی اقدامات و پیشنهاد برای تدوین خط‌مشی‌های کلی توسعه دریامحور پرداخته خواهد شد.

در این میان، اسناد بالادستی مانند خط‌مشی‌ها، قوانین، مقررات و آئین‌نامه‌ها مورد توجه خواهند بود تا همپوشانی یا تناقض رخ ندهد و خط‌مشی‌ها (سیاست‌های) تدوین شده در جایگاه بالاتر از آن‌ها قرار گیرد.

شرح اقدامات و گام‌ها در کارگروه‌ها به صورت زیر هست:

- ✓ بحث روش‌شناسی به همراه تطبیق و تعامل با سایر کارگروه‌ها
- ✓ جمع‌آوری اسناد بالادستی
- ✓ گردآوری اسناد نهاده‌های ذینفع (گزارش‌های اقدامات قبلی)
- ✓ تحلیل مطالب گردآوری‌شده در مراحل ۳ و ۴ (تحلیل شکاف و آسیب‌شناسی)
- ✓ تدوین خط‌مشی‌های کلی اولیه به همراه شاخص‌های نظارتی
- ✓ جمع‌بندی، ارائه گزارش نهایی و مستندسازی
- ✓ نقش‌آفرینی در فرایند اجرایی خط‌مشی‌ها (طراحی الزامات تحقق مطلوب)
- ✓ گزارش نهایی خط‌مشی و ابلاغ

۸- دال‌های مرکزی سیاست‌های کلی

ضرورت تدوین بند سیاستی مرتبط	دال مرکزی (مباحث کارگروه‌ها/ایده اولیه)
	بلا تکلیفی ساختاری/ نهادی (ضعف حکمرانی)
	نظام آماری بخش و تصمیم‌ساز
	استقرار متوازن و متناسب
	بهره‌برداری موثر و بهینه
	منابع انسانی
	زیست‌بوم نوآوری و فناوری
	فرهنگ دریایی (گردشگری)
	تعاملات (ترانزیت+حقوق دریا)